

EUROPEANIZATION OF THE LIABILITY OF PUBLIC AUTHORITIES

Ondřej Pavelek¹

Abstract

This paper aims to answer the question of the impact of EU law on the liability of public authorities in the Czech Republic. The impact of Europeanization will be demonstrated on the compensation for non-material damage of legal persons in the case of state liability. Furthermore, it will be also demonstrated the impact on the case law of the Court of Justice of the European Union in the field of liability for non-material damage before the Court of Justice of the EU. The main method used is the analysis of decision-making practice and relevant literature. The method of using a computerized search of the CJEU database was also used. In conclusion, the decision-making practice of the CJEU fundamentally influences the liability of public authorities. Finally, the injured party and the courts should apply the principles set out in the case-law of the Court of Justice of the EU and the ECHR in their actions and judgements. Europeanization is strong in this area.

Keywords

Case Law, State Liability, Non-Material Damage, EU Law, Legal Entity

I. Úvod

Odpovědnost orgánů veřejné moci a institucí EU je významnou součástí každého vyspělého právního řádu. Přestože jde nepochybně o významnou součást, existuje v problematice odpovědnosti při výkonu veřejné moci celá řada různorodých problémů. Nejde přitom pouze o tzv. regresní nárok vůči např. úředníkům, který je často zmiňován v médiích, ale také o problematiku náhrady nemajetkové újmy, která může protiprávním jednáním orgánu veřejné moci či institucí EU vzniknout. V této souvislosti pak vzniká celá řada otázek. Jednou z nich je i otázka náhrady nemajetkové újmy a její europeizace. Nemajetková újma je zpravidla vymezována jako opak újmy majetkové, tj. újmy, která vzniká v majetkové sféře poškozeného. Nemajetkovou újmou jsou pak pocity frustrace, neradosti ze života, zklamání, zásah do citů či do soukromí člověka. V souvislosti s odpovědností orgánu veřejné moci se pak může jednat např. o zásah do svobody člověka, který je vzat protiprávně do vazby či v ní setrvává delší dobu, než je přípustné. Stejně tak se může náhrada nemajetkové újmy objevit v souvislosti se zásahem do dobré pověsti člověka či dokonce v souvislosti s činností právnické osoby. Také nepřiměřená délka řízení, která je v praxi rovněž velmi častá, může vyvolat u právnické či fyzické osoby pocity frustrace, které jsou rovněž nahrazovány. Je tak zřejmé, že náhrada nemajetkové újmy v případě protiprávního jednání orgánu veřejné moci či instituce EU se může vztahovat k velmi různorodé oblasti. Společným jmenovatelem je především otázka vymezení kritérií, která mají být zohledněna při určení výše takové nemajetkové újmy. Nejedná se ovšem zdaleka pouze o české specifikum, ale také jiné právní řády – německý, rakouský, slovenský či Evropská unie – řeší otázky, na základě jakých kritérií poskytnout náhradu nemajetkové újmy a následně pak v jaké výši. Nelze rovněž pochybovat o provázanosti českého a unijního práva, stejně jako o vlivu rozhodovací praxe ESLP na českou, ale i na unijní právní úpravu. Česká republika se zavázala k respektování judikatury ESLP; zejména český Ústavní soud pak často vychází ze zásad formulovaných ESLP. V případě práva EU jsou české orgány zavázány k tzv. eurokonformnímu výkladu. Platí, že *pro řádnou implementaci směrnice je nutno vnitrostátní předpis vykládat v jejím duchu, přičemž princip výkladu vnitrostátních předpisů v souladu s právem Evropské unie (eurokonformní výklad) platí i pro předpisy zcela vnitrostátního původu* (např. rozhodnutí Soudního dvora EU, tehdy Evropského soudního dvora, ze dne 13. listopadu 1990, ve věci C-106/89). V případě, že členský stát, resp. orgán členského státu, nerespektuje rozhodovací praxi SD EU, jde o dostatečně závažné porušení práva EU.

Cílem tohoto příspěvku je zodpovědět otázku, jak se projevuje europeizace v oblasti odpovědnosti orgánů veřejné moci v souvislosti s náhradou nemajetkové újmy. Na příkladu dvou otázek tak bude

¹ Email: ondrej.pavelek1@gmail.com.

demonstrován vliv práva EU, resp. evropského práva na právo české. Tyto otázky se vztahují k oblastem, které nebyly dosud českou odbornou veřejností řádně zpracovány. V první řadě jde o otázku, komu má být náhrada nemajetkové újmy přiznávána, tj. zda pouze fyzickým osobám či také osobám právnickým. Pokud právnickým osobám ano, pak v jakých souvislostech může náhrada nemajetkové újmy právnickým osobám vzniknout. Druhou významnou otázkou pak, jak se staví k náhradě nemajetkové újmy v souvislosti s odpovědností EU judikatura Soudního dvora EU. Tyto dvě oblasti jsou významné a dosud nikoli řádně v českém prostředí vyřešené. V této souvislosti je rovněž nutné upozornit, že Evropský soud pro lidská práva není institucí EU a nespadá tak pod právo EU. Přesto se ovšem rozhodovací praxe vzájemně ovlivňuje, a proto je vhodné vycházet při interpretaci práva EU také z rozhodovací praxe ESLP.

II. Náhrada nemajetkové újmy právnickým osobám

Základní charakteristikou nemajetkové újmy je, a to ji činí velmi obtížně uchopitelnou, její objektivní vymezení na základě pevně stanovených kritérií. Nejčastěji lze nemajetkovou újmu vymezit jako újmu, která vznikne zásahem do osobnostních statků člověka. Na tomto pojetí je víceméně shoda napříč významnými evropskými autory, např. Danzl (2013), Koziol (2014), Kerschner (2013) či Slyzik (2018). Jak uvádí mj. tyto autoři, nemajetková újma se projevuje v podobě stresu, nepohody apod. Vždy je však náhrada vztahována především k fyzické osobě – člověku, neboť pouze u něj lze hodnotit tyto kategorie. I český občanský zákoník¹ tyto kategorie spojuje primárně s člověkem, nikoli s právnickou osobou. Z logiky věci se na první pohled zdá jako nesmyslné, aby právnické osobě byla nahrazována nemajetková újma, která by mohla vzniknout v souvislosti s frustrací. Navíc se jedná o velmi individuální újmu, u které je třeba vždy zohlednit řadu osobnostních kritérií. To vše je ovšem v případě právnické osoby mimořádně problematické. Z tohoto pohledu je pak zcela klíčová judikatura soudů, která dotváří kritéria, která lze aplikovat v konkrétním případě a při zohlednění konkrétních okolností (Lahe, 2016).

Klíčové ustanovení, na základě kterého lze přiznat náhradu nemajetkové újmy také právnickým osobám, je přímo obsaženo v české občanském zákoníku. Ustanovení § 135 stanoví, že právnická osoba, která byla dotčena zpochybnutím svého práva k názvu nebo která utrpěla újmu pro neoprávněný zásah do tohoto práva, nebo které taková újma hrozí, zejména neoprávněným užitím názvu, se může domáhat, aby bylo od neoprávněného zásahu upuštěno nebo aby byl odstraněn jeho následek. Stejná ochrana náleží právnické osobě proti tomu, kdo bez zákonného důvodu zasahuje do její pověsti nebo soukromí, ledaže se jedná o účely vědecké či umělecké nebo o tiskové, rozhlasové, televizní nebo obdobné zpravodajství; ani takový zásah však nesmí být v rozporu s oprávněnými zájmy právnické osoby. S ohledem na § 2894 o. z. přitom zákonodárce rozlišuje újmu majetkovou a nemajetkovou. Pokud tedy hovoří obecně o újmě, myslí se tím jak újma majetková, tak újma nemajetková. Právnické osoby se tak mohou domáhat náhrady nemajetkové újmy, typicky v souvislosti se zásahem do dobré pověsti či soukromí. Tento koncept se objevil na počátku devadesátých let u Evropského soudu pro lidská práva, který přiznal právě náhradu nemajetkové újmy také právnické osobě (*Vereinigung Demokratischer Soldaten Österreichs and Gubi v. Austria*. App. No(s). 15153/89). Tuto judikaturu pak následně převzal také Evropský soudní dvůr, resp. později Soudní dvůr EU. Na tomto příkladu se rovněž ukazuje, jak je judikatura těchto dvou soudů provázána a jak se vzájemně ovlivňují [např. *Iran Insurance Company v. Council of the European Union* (T-558/15)]. Rozhodnutí, které jednoznačně potvrdilo, že také právnické osoby mají nárok na náhradu nemajetkové újmy, bylo rozhodnutí ESLP *Comingersoll s.a. v. Portugal* app. ze dne 6. dubna 2000 no(s). 35382/97. Toto rozhodnutí pak ovlivnilo rozhodovací praxi také Soudního dvora EU i praxi českou. V tomto rozhodnutí ESLP zdůraznil, že náhrada musí být určena na základě objektivních kritérií, ale při zohlednění okolností konkrétního případu. Náhrada nemajetkové újmy je nejčastěji přiznávána v souvislosti se zásahem do dobré pověsti, např. pokud je poškozená obchodní společnost vyřazena z výběrového řízení, neboť se údajně dopustila protiprávního jednání;² např. v souvislosti

¹ Zákon č. 89/2012 Sb., občanský zákoník, ve znění pozdějších předpisů, § 81 a násl.

² Stanovisko Generálního advokáta k C-220/13 P.

s ochrannými známkami.¹ Náhrada pak může být poskytnuta jak v penězích, tak v nepeněžité formě - typicky omluva (Fuchs, 2016).

V případě určení náhrady nemajetkové újmy nelze připustit, aby byla rozhodována na základě paušálně stanovených částek. Tento způsob určení výše náhrady nemajetkové újmy se objevil v souvislosti s náhradou za usmrcení osoby blízké podle původního občanského zákoník z roku 1964. Takový způsob byl ovšem odmítnut v občanském zákoníku z roku 2012, který se jednoznačně přiklonil k tomu, aby byla nemajetková újma určována vždy individuálně na základě objektivních kritérií (Pavelek, 2020). Proto je také zřejmé, že i judikatura ESLP i Soudního dvora EU směřuje k tomu, aby byla náhrada nemajetkové újmy v případě např. zásahu do dobré pověsti právnické osoby určena nikoli paušálně.² Kritéria jsou různorodá, např. medializace či úmysl poškodit právnickou osobu či spoluodpovědnost poškozeného.³ Otázka spoluodpovědnosti poškozeného je v českém právu tradičně spojena především s otázkou porušení prevenční povinnosti ve smyslu § 2900 o. z. a otázkou zvětšení následků škody ve smyslu § 2918 o. z.⁴ S ohledem na výše uvedené tedy platí, že také právnické osoby se mohou domáhat náhrady nemajetkové újmy také v případě odpovědnosti orgánu veřejné moci, což je trend, který jednoznačně vyplývá z judikatury ESLP i Soudního dvora EU. Europeizace českého práva v této oblasti je tak evidentní. Rovněž je zřejmé, že především judikatura ESLP klade důraz na nejen klasický rozměr právnických osob, resp. nepohlíží na ně pouze z právně-technického hlediska jako organizovaný útvar, který má svou strukturu, členy, název, sídlo a vyvíjí určitou činnost, ale také jim přiznává určitý osobnostní rozměr *sui generis*. Tento rozměr se pak logicky projevuje také v praxi, kdy právnické osoby mohou, s odkazem na tuto evropskou judikaturu, nárokovat nemajetkovou újmu a soudy jim ji mohou přiznat. Určitým problémem však je systémové nastavení a zařazení náhrady nemajetkové újmy právnickým osobám do širšího kontextu, tj. zejména v jaké výši má být náhrada poskytována ve vztahu k ostatním náhradám, např. v případě zásahu do osobnostních práv člověka. Jinými slovy, má být náhrada při zásahu do dobré pověsti právnické osoby vyšší, než v případě zásahu do zdraví člověka, resp. nižší a o kolik? Tyto úvahy pak vedou od práva spíše k hodnotové orientaci dané společnosti; vymezení toho, jaká alespoň rámcově má být poskytnuta náhrada při zásahu do toho či onoho statku je pak zejména na rozhodovací praxi soudů, které rozhodují o výši náhrady. Dobrým příkladem je pak rozdíl v náhradě nemajetkové újmy při ublížení na zdraví a při usmrcení. Některé soudy měly za to, že náhrada v případě usmrcení musí být vyšší, neboť smrt je větším zásahem pro člověka, než v případě ublížení, byť i těžkého, na zdraví (Pavelek, 2020). Pro určení výše náhrady je ovšem zcela nezbytné především určit účel náhrady; tento účel lze pak určit především zodpovězením otázky, jaké statky jsou chráněny. Častým omylem v praxi bylo, že náhrada za usmrcení dle § 2959 o.z. je náhradou za ztrátu života. Ve skutečnosti je ovšem účelem této náhrady zásah do rodinného života, neboť není odškodněn ten, kdo zemřel, ale jeho příbuzní. Rozhodovací praxe, ale i zákonodárce (zřejmé je to v případě zákoníku práce) se kloní k závěru, že zdraví je vyšší hodnotou než právě zásah do rodinného života. A proto mám za to, že ačkoli může být zásah do dobré pověsti právnické osoby zcela zásadní, měla by být náhrada nižší, než v případě zásahu do zdraví člověka. Podle Metodiky k nemajetkové újmě na zdraví pak platí, že náhrada za ztížení společenského uplatnění v případě komplexního vyřazení ze všech sfér života dosahuje částky okolo 23 milionů korun. Vzhledem k tomu, že zdraví člověka je nejvyšší hodnotou, měla by být náhrada v případě zásahu do dobré pověsti nižší. Mám rovněž za to, že náhrada by měla být nižší i než v případě náhrady do jiných osobnostních práv člověka, např. v případě zásahu do cti fyzické osoby (člověka), neboť zásah je v takovém případě často velmi bolestivý a právnická osoba stále je skutečně převážně jen umělou konstrukcí.

¹ Caseificio Cirigliana Srl and Others proti Ministero delle Politiche agricole, alimentari e forestali and Others (C-569/18).

² Comingersoll s.a. proti Portugal app. No(s). 35382/97.

³ Si Investitii Pentru Toti proti Moldova app. no(s). 39391/04.

⁴ Vyžadují-li to okolnosti případu nebo zvyklosti soukromého života, je každý povinen počínat si při svém konání tak, aby nedošlo k nedůvodné újmě na svobodě, životě, zdraví nebo na vlastnictví jiného.

⁵ Vznikla-li škoda nebo zvětšila-li se také následkem okolností, které se přičítají poškozenému, povinnost škůdce nahradit škodu se poměrně sníží. Podílejí-li se však okolnosti, které jdou k tíži jedné či druhé strany, na škodě jen zanedbatelným způsobem, škoda se nedělí.

Česká rozhodovací praxe uznává nárok právnických osob na náhradu nemajetkové újmy po vzoru ESLP i SD EU. Nejvyšší soud rozhodoval o otázce náhrady v případě zásahu do dobré pověsti v jedenácti rozhodnutích.¹ Hlavní zásadou, která obecně platí pro rozhodování o nemajetkové újmě, je zohlednění individuálních okolností: ...je třeba úroveň této pověsti v konkrétním případě vždy v řízení posoudit a zhodnotit, a to především podle chování takovéto právnické osoby (která je podnikatelem) v obchodních vztazích (např. rozsudek Nejvyššího soudu ze dne 30. 11. 2004, sp. zn. 30 Cdo 842/2004).

III. Význam judikatury SD EU v oblasti náhrady nemajetkové újmy

Judikatura českých soudů, zejména Nejvyššího a Ústavního soudu, je odborné veřejnosti dobře známa. K náhradě nemajetkové újmy na zdraví dokonce Nejvyšší soud vydal Metodiku,² která má v prvé řadě pomoci české praxi k určení výše náhrady nemajetkové újmy na zdraví, tj. bolestného a náhrady za ztížení společenského uplatnění, a v budoucna pak sjednotit rozhodovací praxi českých soudů (Vojtek, 2021). Méně známá je ovšem skutečnost, že také SD EU rozhoduje o náhradě nemajetkové újmy a to zejména v případě odpovědnosti institucí EU za újmu. Náhradu nemajetkové újmy nárokují jak právnické osoby, typicky v souvislosti s ochranou hospodářské soutěže a rozhodovací praxí Evropské komise, tak i v souvislosti s náhradou zaměstnancům unijních institucí.³ SD EU pak v rámci své rozhodovací praxe formuluje určité principy, které jsou současné české rozhodovací praxi prozatím, přestože jsou české soudy povinny k eurokonformnímu výkladu (čl. 19 SFEU), neznámé; určitou výjimkou je pak judikatura SD EU k posouzení tzv. dostatečně závažného porušení práva EU členským státem či institucí EU (Havu, 2019, nebo Vojtek, 2017). SD EU vymezuje nemajetkovou újmu jako újmu, která je nehmotné povahy, kterou lze jen velmi obtížně vyčíslit.⁴ Oblasti, ve kterých se o nemajetkové újmě před SD EU rozhoduje, jsou také velmi různorodé; jedná se např. o nejistotu a frustraci v souvislosti s vydáním protiprávního rozhodnutí a porušením práva na spravedlivý proces.⁵ Satisfakce je pak rovněž různorodá. Může jít o náhradu v peněžité formě, stejně tako o náhradu ve formě omluvy a v případě odpovědnosti EU může satisfakce spočívat také ve formě zrušení protiprávního rozhodnutí.⁶ Z hlediska určení výše náhrady jsou pak rozhodující především okolnosti konkrétního případu a zohlednění případů jiných. Neexistují žádné paušální částky, na základě kterých by soud určil výši náhrady. Naopak se SD EU v některých případech, a nejedná se o případy výjimečné, uchyluje ke konstatování, že náhrada má být stanovena tzv. ex aequo et bono.⁷ Obdobně jako v případě rozhodovací praxe ESLP tak neexistují žádná pevně stanovená kritéria. Soudní dvůr se rovněž musel vypořádat s otázkou povahy náhrady újmy. Musel tak zodpovědět otázku, zda má mít náhrada újmy v případě odpovědnosti instituce EU sankční či kompenzační funkci. SD EU dospěl k závěru, že náhrada nemá mít povahu sankce, ale kompenzace, neboť sankční povaha se týká zejména trestního a přestupkového práva, ale otázky odpovědnosti instituce EU je otázkou soukromoprávní.⁸ S tímto pak souvisí také výše náhrady, která nemůže dosahovat astronomických částek. Obdobně k tomu přistupuje také česká praxe (Pavelek, 2020). Právě koncepce tzv. sankční náhrady újmy je problematická. Zejména právní zástupci poškozené strany požadují náhradu ve výši, která je zpravidla velmi vysoká či dokonce nepřiměřeně vysoká. Soudy pak musí praxi korigovat v tom směru, aby nedocházelo k excesům. Náhrada nemajetkové újmy by proto měla být i nadále spíše nižší, než náhrada újmy majetkové. K tomu se přiklání také SD EU i ESLP a směřuje k tomu rovněž česká judikatura. Důvodem, proč by neměla být příliš vysoká, je také obava o nekontrolované či nekontrolovatelné rozvolnění praxe a tím narušení zásady legitimního očekávání. Navíc, jak je uvedeno výše, nelze stanovit ani zcela jednoznačná

¹ Webové stránky Nejvyššího soudu ČR.

² Metodika Nejvyššího soudu k náhradě nemajetkové újmy na zdraví (bolest a ztížení společenského uplatnění podle § 2958 občanského zákoníku)

³ KF proti The European Union Satellite Centre (T-286/15).

⁴ Iran Insurance Company proti Council of the European Union (T-558/15).

⁵ Lucaccioni proti Commission (T-551/16).

⁶ Roberto Aquino v European Parliament (T-402/18).

⁷ Dominique Noëlle Oberthür proti Commission of the European Communities (C-24/79).

⁸ Pasqualina Murgolo (C-298/04).

kritéria, na základě kterých by měla být náhrada určena. Z toho důvodu je tak předvídatelnost obecně velmi složitá. Rovněž s ohledem na subjektivní charakter takové újmy je velmi snadné v žalobě požadovat vysokou částku, obtížnější je ovšem pak její odůvodnění. Nelze se ovšem spokojit pouze s obecným konstatováním, že např. dobrá pověst byla zasažena. Žalobci se musí pokusit vymezit nemajetkovou újmu na základě kritérií, která alespoň zdánlivě vypadají jako kritéria exaktní. Jednou z možností je vyčíslení tzv. goodwill v případě náhrady do dobré pověsti právnických osob, což lze pomocí specializovaných znalců. Zatímco u náhrady nemajetkové újmy na zdraví lze využít lékařského posudku, tak v případě zásahu do soukromí či cti to už ovšem není tak snadné. Poškození se proto odkazují k majetkové újmě. Nemajetkovou újmu odvozují od újmy majetkové; např. od výše příjmů. Takové prolínání je ovšem nepřijatelné, neboť majetková i nemajetková újma jsou odděleny a každá se vztahuje k jinému chráněnému statku. Určitá kritéria jsou uvedena v § 2957 o. z.: Způsob a výše přiměřeného zadostiučinění musí být určeny tak, aby byly odčiněny i okolnosti zvláštního zřetele hodné. Jimi jsou úmyslné způsobení újmy, zvláště pak způsobení újmy s použitím lsti, pohrůžky, zneužitím závislosti poškozeného na škůdci, násobením účinků zásahu jeho uváděním ve veřejnou známost, nebo v důsledku diskriminace poškozeného se zřetelem na jeho pohlaví, zdravotní stav, etnický původ, víru nebo i jiné obdobně závažné důvody. Vezme se rovněž v úvahu obava poškozeného ze ztráty života nebo vážného poškození zdraví, pokud takovou obavu hrozba nebo jiná příčina vyvolala. Tato kritéria by tak měla být zvažována při určení výše náhrady a lze je aplikovat nepochybně nikoli pouze v případě náhrady nemajetkové újmy při zásahu do osobnostních práv člověka, ale také podle analogie legis v případě zásahu do dobré pověsti právnické osoby. Také v případě zásahu do dobré pověsti by proto mělo být vzato v úvahu, že např. škůdce úmyslně poškodil dobrou pověst právnické osoby, aby získal prospěch pro sebe. Za určitých podmínek a s jistou dávkou obezřetnosti by bylo možné v praxi rovněž využít kritéria formulovaná v § 39 trestního zákoníku pro stanovení druhu a výměry trestů, včetně polehčujících a přitěžujících okolnostem; např. soud může přihlídnout také k tomu, zda měl škůdce snahu napravit své protiprávní jednání, tj. zda se poškozenému omluvil a měl snahu újmu napravit. Na druhou stranu je nutné dávat pozor na rozdíly mezi trestním a občanským právem. Náhrada újmy, a zvláště pak újma nemajetková, která je příznávána také trestními soudy v rámci adhezního řízení, je významná pro obě odvětví. Pro určení náhrady nemajetkové újmy ovšem platí, že má především občanskoprávní charakter, a proto nemá mít sankční povahu, ale má především sloužit jako kompenzace pro poškozeného. Z tohoto důvodu je tak nutné hledět na kritéria formulovaná v trestním zákoníku a judikaturu trestních soudů s určitou obezřetností. Kritéria formulovaná v trestním zákoníku by tak měla být spíše doplněním kritérií formulovaných v občanském zákoníku a kritérii formulovanými civilními soudy. Z praktického hlediska je pak nezbytné takto přistupovat k žalobě a jejímu odůvodnění. Využití sankční funkce není v soukromoprávní oblasti v zásadě přiléhavé.

Náhrada nemajetkové újmy je přitom významná také pro odpovědnost EU. Vzhledem k absenci jasněho legislativního zakotvení předpokladů odpovědnosti instituce EU v primárním a sekundárním právu EU, musel tyto předpoklady vymezit Evropský soudní dvůr, resp. SD EU.¹ Judikatura dospěla k závěru, že EU odpovídá za újmu, která poškozenému vznikla při splnění těchto podmínek: protiprávní rozhodnutí, resp. jednání, vznik újmy – majetkové i nemajetkové – a příčinná souvislost mezi prvními dvěma předpoklady; tyto podmínky musí být splněny kumulativně.² Také do předpokladů odpovědnosti se projevila zásada, podle které se nenahrazuje tzv. bagatelní újma, a to tak, že předpokladem odpovědnosti musí být nikoli jakékoli porušení práva EU, ale zvláště závažné porušení práva EU (např. Brüggemeier, 2015).

Interpretace pojmu „zvláště závažné porušení práva“ se jeví jako problematická, neboť tento pojem je příliš vágní. Na jeho výkladu ovšem závisí často osud nároku na náhradu újmy v případě protiprávního jednání instituce EU. Předvídatelnost tak z tohoto pohledu může být obtížně uchopitelná i pro soudy samotné.³ Výhodou tohoto neurčitěho pojmu je nepochybně jeho flexibilita,

1 European Union proti Kendrion NV (C-150/17 P).

2 QB proti European Central Bank (T-827/16).

3 Rozhodnutí Nejvyššího soud, sp. zn. 30 Cdo 3548/2019.

kteřá umožňuje zohledněné okolností konkrétního případu i to, aby soudy nebyly zahlceny velkým množstvím případů, neboť újmu, tím spíš nemajetkovou újmu, může způsobit prakticky každé protiprávní rozhodnutí. Tento pojem je interpretován pomocí objektivních kritérií, např. v případě odpovědnosti EU otázka, jak moc je předpis přesný, resp. jaký dává prostor pro interpretaci, a na základě subjektivních okolností, např. otázka formy zavinění, zda došlo k porušení práva úmyslně či nedbalostně (Lock, 2012). Např. SD EU dospěl k závěru, že dostatečně závažným porušením práva ze strany orgánu členského státu je, pokud bylo rozhodnuto ve zjeveném rozporu s ustálenou a jasnou judikaturou SD EU nebo pokud by členský stát ponechal v platnosti předpis, který je v rozporu s právem EU.¹ Jak je uvedeno výše, tak satisfakcí může být rovněž zrušení protiprávního rozhodnutí. Zrušení takového rozhodnutí ovšem automaticky neznamená, že došlo k dostatečně závažnému porušení práva,² neboť i v těchto případech je vždy nutné posoudit, zda se jednalo o dostatečně závažné porušení práva či nikoli. Musí totiž být vždy posouzeno, jaký byl dán prostor pro uvážení ze strany orgánu členského státu či instituce EU,³ zda norma byla dostatečně přesná⁴, zda jednání bylo omluvitelné⁵ či jaká byla forma zavinění.⁶

IV. Závěr

Cílem tohoto příspěvku bylo zodpovědět otázky, které nejsou dostatečně diskutovány v souvislosti s odpovědností orgánu veřejné moci za nemajetkovou újmu a která souvisí s europeizací českého práva. Z hlediska českého práva, zejména pak zákona č. 82/1998 Sb., o odpovědnosti za škodu způsobenou při výkonu veřejné moci rozhodnutím nebo nesprávným úředním postupem a o změně zákona České národní rady č. 358/1992 Sb., o notářích a jejich činnosti (notářský řád), je klíčové ustanovení § 31a, ze kterého jednoznačně vyplývá, že poškozený má také nárok na náhradu nemajetkové újmy, která mu byla způsobena nezákonným rozhodnutím nebo nesprávným úředním postupem. Tato náhrada přitom vlivem judikatury ESLP a SD EU náleží také právnickým osobám, do jejichž dobré pověsti může být protiprávním rozhodnutím zasaženo. Dále je nutné při zkoumání odpovědnosti státu zkoumat také koncepci nemajetkové újmy pohledem judikatury SD EU. Existují totiž již ustálené principy, které formují praxi v této oblasti. Orgány členského státu mají totiž povinnost aplikovat právo EU v souladu s judikaturou SD EU a v případě, že tak nečiní, jedná se o porušení práva. Europeizace českého práva je tak v této oblasti zřejmá. V budoucnu tak lze předpokládat ještě větší sblížení rozhodovací praxe SD EU, ESLP a praxe české. Dobrým příkladem je ochrana spotřebitele, která je zcela zásadně ovlivněna právem EU, nebo praxe Ústavního soudu, která je zásadně ovlivněna rozhodovací praxí ESLP. Jak je uvedeno výše, pro poškozené není úplně snadné v žalobě konkretizovat důvody, na základě kterých by měla být určena konkrétní výše náhrady. Judikatura SD EU i ESLP tak může být z tohoto pohledu inspirativní; inspirativní může být rovněž pro rozhodovací praxi českých soudů. Rovněž je vhodné zdůraznit faktickou závaznost judikatury SD EU. Pro praxi pak bude nezbytné, aby poškození ve svých žalobách odkazovali na judikaturu těchto soudů, neboť jim může pomoci zohlednit některé okolnosti, které mohou vést k celkovému zvýšení náhrady nemajetkové újmy.

Literatura

Brüggemeier, G. (2015). *Tort law in the European Union*. Alphen aan den Rijn: Kluwer Law International, 2015.

Danzl, K. H. (2013). *Das Schmerzengeld in Medizinischer und Juristischer Sicht mit Entschidungsteil*. Wien: Manz Verlags.

1 *Brasserie du Pêcheur SA proti Bundesrepublik Deutschland and The Queen v Secretary of State for Transport, ex parte: Factortame Ltd and others (C-46/93 and C-48/93)*.

2 *Export Development Bank of Iran proti Council of the European Union (T-553/15)*.

3 *Artogodan GmbH proti European Commission (C-221/10 P)*.

4 *HTTS Hanseatic Trade Trust & Shipping GmbH proti Council of the European Union (C-123/18 P)*.

5 *Test Claimants in the FII Group Litigation proti Commissioners of Inland Revenue (C-446/04)*.

6 *Artogodan GmbH proti European Commission (C-221/10 P)*.

- Fuchs M., Pauker W., Baumgärtner A. (2016). *Delikts-und Schadenersatzrecht*. Springer.
- Kerschner F. (2013). *Schmerzensgeld Kommentar und Judikatur*. Verlag Österreich.
- Havu, K. (2019). Damages Liability for Non-Material Harm. *EU Case Law European Law Review*, 44.
- Lahe J. Kull I. (2016). Compensation of Non-Pecuniary Damage to Persons Close to the Deceased or to the Aggrieved Person. *International Comparative Jurisprudence*, 2(1), 1-7.
- Pavelek, O. (2020). *Náhrada nemajetkové újmy na zdraví a při usmrčení*. C.H. Beck.
- Vojtek, P.. In: Švestka, J. (2021) *Občanský zákoník: komentář* (2nd ed). Svazek VI, (§ 2521 až 3081). Praha: Wolters Kluwer.
- Vojtek, P. (2017) *Odpovědnost za škodu při výkonu veřejné moci: komentář*. (4th ed). Praha: C.H. Beck, Beckova edice komentované zákony.

Soudní rozhodnutí

- Vereinigung Demokratischer Soldaten Österreichs and Gubi proti Austria. App. No(s). 15153/89.
- Iran Insurance Company proti Council of the European Union (T-558/15).
- Comingersoll s.a. proti Portugal app. ze dne 6 april 2000 no(s). 35382/97.
- Stanovisko Generálního advokáta Bota (C-220/13 P).
- Caseificio Cirigliana Srl and Others proti Ministero delle Politiche agricole, alimentari e forestali and Others (C-569/18).
- Si Investitii Pentru Toti proti Moldova app. no(s). 39391/04.
- KF proti The European Union Satellite Centre (T-286/15).
- Iran Insurance Company proti Council of the European Union (T-558/15).
- Lucaccioni proti Commission (T-551/16).
- Roberto Aquino proti European Parliament (T-402/18).
- Pasqualina Murgolo (C-298/04).
- European Union proti Kendrion NV (C-150/17 P).
- Brasserie du Pêcheur SA proti Bundesrepublik Deutschland and The Queen v Secretary of State for Transport, ex parte: Factortame Ltd and others (C-46/93 and C-48/93).
- Export Development Bank of Iran proti Council of the European Union (T-553/15).
- Artegodan GmbH proti European Commission (C-221/10 P).
- Test Claimants in the FII Group Litigation proti Commissioners of Inland Revenue (C-446/04).

Právní předpisy

- Zákon č. 89/2012 Sb., občanský zákoník, ve znění pozdějších předpisů.
- Zákona č. 82/1998 Sb., o odpovědnosti za škodu způsobenou při výkonu veřejné moci rozhodnutím nebo nesprávným úředním postupem a o změně zákona České národní rady č. 358/1992 Sb., o notářích a jejich činnosti (notářský řád), ve znění pozdějších předpisů.